

Izhaja vsak dan razen sobot, nedelj in praznikov.
Issued daily except Saturdays, Sundays and Holidays

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravljalni prostori:
2657 South Lawndale Ave.
Office of Publication:
2657 South Lawndale Ave.
Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXXVII Cena lista je \$6.00 Entered as second-class matter January 16, 1933, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. CHICAGO 23, ILL., PONEDELJEK, 26. MARCA (MARCH 26), 1945 Subscription \$6.00 Yearly ŠTEV.—NUMBER 60 Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Velika zavezniška ofenziva v razmahu na zapadni fronti!

Štiri armade prekoračile reko Reno in udrle v Porurje. Ameriške sile prodrle 40 milj daleč v smeri Berlina. Cez 10,000 bojnih letal bombardiralo nemška mesta in industrijska središča.—Rusi prebili nacijske obrambne linije na zapadni strani reke Oder. Armada maršala Koneva ujela in ubila 76,000 sovražnikov.—Američani zasedli japonsko letališče na Luzonu. Bombni napad na japonsko mornarično bazo

PARIZ, 26. marca.—Štiri zavezniške armade so prekoračile reko Reno na 30 milj dolgi fronti in udrle v Porurje. General Eisenhower je sagnal oboroženo silo čez milijon vojakov v veliko ofenzivo, ki bo zadala smrtni udarec sovražniku. Šest izmed devetih zavezniških armad je v akciji proti nemškim silam na vzhodni strani Rene.

Oklopne in pehotne kolone tretje ameriške armade so prodrle v zadnjih 24 urah 40 milj daleč v smeri Berlina. Prekoračile so most na reki Main in dosegle do točke, ki je oddaljena samo 235 milj od nemške prestolnice.

Zavezniška jadralska letala so pripeljala nadaljnje čete na cenzile na vzhodni strani Rene severno in južnovzhodno od Wesela. Deveta ameriška armada se vala proti Essenju, kjer so ogromne Kruppove orojne tovarne. Enote te armade so prodrle do točke, ki je oddaljena osem milj od Essenja.

Odpor nemških sil se krha pod udarci zavezniških sil v vseh treh zapadnih frontah. Ogromna zavezniška letalska sila podpira operacije črt na kopnem. Čez 10,000 ameriških in britanskih bojnih letal je bombardiralo nemška mesta v Porurju. Poročajo in Posarju.

LONDON, 26. marca.—Ruski tanki in pehotne kolone so prodrle 43 milj daleč preko zapadne Ogrske v smeri Dunaja v novi ofenzivi. Moskva poroča, da so Rusi ubili in ujeli čez 76,000 Nemcev v zadnjih treh dneh.

Pariz, 24. marca.—Čete tretje ameriške armade, katere poveljnik je general George S. Patton, so prekoračile reko Reno in prodrle v notranjost Nemčije skoro brez odpora s strani sovražnika, se glasi naznanilo.

Berlin poroča, da so druge zavezniške sile prekoračile Reno v več krajih 215 milj dolge fronte. Čete tretje armade so po berlinskem poročilu prekoračile reko pod kritjem umetne megle v bližini Oppenheima, deset milj južno od Mainza. V teku osmih ur so ustanovile mostišče na vzhodni strani Rene. Prve so se približale Darmstadtu, mestu ob reki Main, ki ima 72,000 prebivalcev in leži 13 milj južno od Frankfurtu, velikega industrijskega in komunikacijskega centra.

Odpor nemških sil ob reki Renu je bil zdrobljen v deset dni trajajočih bitkah. Prva in sedma nemška armada sta izgubili čez 100,000 vojakov v teh bitkah. Nekaj milj od ozemlja, katerega so zasedle čete tretje armade po prekoračenju Rene, je velečista, ki spaja Mannheim z Berlinom. To je zgradil Hitler, preden je poslal oklopne kolone in tanke v akcijo proti zaveznikom na zapadni fronti.

General Omar N. Bradley, poveljnik dvanajste ameriške armadne grupe, je dejal, da zavezniški lahki prekoračijo Reno, "kjer in kadar hočejo."

Kolone prve ameriške armade drže 33 milj dolg in 11 milj širok pas ozemlja na vzhodni strani Rene. Poročilo pravi, da bodo kmalu navezale stike z močeno Pattonovo armado. Prva armada je zasedla Neuwied, ki ima

Evakuacija japonskih civilistov

Posledica ameriških bombnih napadov

San Francisco, Cal., 24. marca.—Japonski radio je naznanil evakuacijo 3,000,000 civilistov iz Tokija, glavnega mesta. Velik del mesta je v razvalinah kot posledica ameriških bombnih napadov.

Časniška agentura Domej je citirala izjavo notranjega ministra Odachija, katero je podal v parlamentu, "da ima Tokio manj kot štiri milijone prebivalcev." Pred bombnimi napadi je imel 7,000,000 prebivalcev in je bil tretje največje mesto na svetu.

Možnost izolacije centrov prebivalstva se je pokazala. Vojaške avtoritete so odredile formiranje civilnih obrambnih odborov, ki bodo sodelovali z oboroženo silo. Vojni podminister Shibayan je dejal v parlamentu, da bodo civilni zbori prevzeli obrambne funkcije, zaeno pa je izrazil bojazen pred ameriško invazijo japonske celine.

Vlada udarila po zapravljevcih

Federalni zakladnik odredil preiskavo

Washington, D. C., 24. marca.—Vlada je naznanila največjo kampanjo svoje vrste proti postopcem in zapravljevcem, ki trošijo denar v letoviščih v Floridi in so ogoljufali zakladnik departmanta za več milijard dolarjev pri dohodninskem davku. Ti so nagrmadili profite z operiranjem črnih tržišč.

Uradniki davčnega departmanta so bili poslani v Miami in Miami Beach, Fla., kjer se nahajajo zapravljevi. Preiskava je v teku tudi v New Yorku, Chicagu in bo raztegnjena na Philadelphijo, San Francisco, Seattle in druga mesta.

Preiskavo je odredil federalni zakladnik Morgenthau, ko se je uveril, da so se operatorji črnih tržišč izognili plačeviti dohodninskega davka. V Floridi je na delu grupa agentov zakladnega departmanta, ki sestavljajo seznam zapravljevcem. Imena teh bodo poslana v njihove distrikte, da se ugotovi, kako velike dohodke so prijavili v svrhu obdavčenja. Imena niso bila objavljena, pričakuje pa se, da bodo sledile obtožbe.

Francija za revizijo dogovorov

Sklenjeni pakti naj ostanejo v veljavi

Pariz, 24. marca.—General Charles de Gaulle je objavil vsebino amandmentov, katere je osvojila njegova vlada. Ta je prej naglasila potrebo revizije v Dumbarton Oaksu sprejetih dogovorov in jaltškega sporazuma.

Francoska vlada je zavzela stališče, da se naj nastali konflikti izravnavajo na miren način v okviru dogovorov, toda pogodbe in pakti med onimi, ki so jih podpisali, ne smejo biti prizade. Vlada je dala razumeti, da je za vzdrževanje pakta, katerega je nedavno sklenila s sovjetsko Rusijo.

MOŽNOST KONFLIKTA MED RU-SIJO IN TURČIJO

Vprašanje kontrole Dardanelske ožine

PREKLIC POGODBE Z JAPONSKO?

Washington, D. C., 24. marca.—Uradni krogi v Washingtonu so vznemirjeni, ker je sovjetska vlada preklicala nenapadno in prijateljsko pogodbo s Turčijo, katere veljavnost bi potekla 7. novembra tega leta. Državni departmament vidi možnost konflikta med Rusijo in Turčijo zaradi kontrole Dardanelske morske ožine.

Akciji sovjetske vlade pripisujejo veliko važnost. Gotovo je, da bo vplivala na odnose med vesilami in potpisila na površje nove komplicacije.

Sovjetsko naznanilo o preklicu pogodbe s Turčijo je v bistvu potrdilo poročila, da sta Roosevelt in Churchill na konferenci v Jalti na Krimu pristala na Stalinovo zahtevo glede ruske kontrole Dardanelske ožine. Sovjetska unija hoče imeti neoviran prehod skozi to ožino, da bodo njeni parniki lahko odhajali iz luk ob Črnem morju v one ob Sredozemskem in Jadranskem morju.

Vojaški krogi v Washingtonu pričakujejo, da se bo Turčija uprvala sovjetskemu pritisku in skušala obdržati kontrolo nad Dardanelsko ožino. Turčija, ki je več let čepela na plotu, je nedavno napovedala vojno Nemčiji in Japoniki in se postavila na stran zaveznikov.

Turško poslanstvo v Washingtonu ni komentiralo naznanila o preklicu pakta, ki je bilo istočasno objavljeno v Moskvi, Londonu in Washingtonu. Očitno je bilo že prej, da bo Rusija nastopila proti Turčiji.

Rusija in Turčija sta sklenili pogodbo 1. 1925. Ponovno sta jo potrdili v marcu 1. 1942, dva meseca pred nemško invazijo Rusije. Takrat sta se obvezali, da ne bo nobena podpisala pakta s katero koli sosedno državo brez posvetovalja med njima.

Poučeni krogi trdijo, da bo Rusija preklicala nenapadno in nevtralnostni pakt z Japonijo, čigar veljavnost potече 25. aprila. To bo uvod v rusko napoved vojne Japoniki.

Velike japonske izgube na morju

Washington, D. C., 24. marca.—Vojni departmament poroča, da so ameriški letalci v prvih dveh tednih tega meseca potopili japonske ladje in parnike, katerih tonaža je znašala 90,320 ton. Vse so bile potopljene v južnozpadnem delu Pacifika. Nadaljnje ladje s tonažo 50,790 ton so bile poškodovane.

General MacArthur ne bo obiskal Washingtona

Washington, D. C., 24. marca.—Pomožni vojni tajnik Robert P. Patterson je zanikal poročila, da bo general Douglas MacArthur obiskal Washington. Ta so trdila, da se bo MacArthur posvetoval z vojaškimi voditelji v Washingtonu o vojni strategiji na Pacifiku.

morajo podvreči posamezne države, velike in male. Svoje sugestije je že predložila poslanstvu Rusije, Velike Britanije, Amerike in Kitajske.

Francoska vlada naglašava v deklaraciji, da le one države, ki so pripravljene sprejeti gotove obveznosti, naj postanejo članice mednarodne organizacije. Udeležba v taki organizaciji iz namena vzdrževanja nevtralnosti ne zadostuje.

Domače vesti

Nov grob v Illinoisu

Granville, Ill.—Dne 19. marca je umrl Anton Groznik, star 87 let in član društva 186 SNPJ. Doma je bil iz vasi Male Dole od St. Vida pri Stični. Tukaj zapušča ženo, štiri hčere in dva sinova (enega pri mornarici), vsi člani društva 186.

Glas iz ujetništva

Rauch, Minn.—Iz nemškega ujetništva se je oglasil Pvt. George Janesich, sin družine Joseph Janesich. V pismu, ki ga je pisal 25. jan., pravi, da je zdrav in da dela. Prvotno poročilo se je glasilo, da je pogrešan od 2. dec.

V službi Strica Sama

Eveleth, Minn.—Mary Usenik in Frances Benčina sta šli v službo Strica Sama kot bolničarki. Obe sta članici društva 130 SNPJ.

Se oglasil iz Nemčije

Slickville, Pa.—Iz nemškega ujetništva se je oglasil S/Sgt. Stanley J. Repos, ki je bil prvotno naznanjen kot pogrešan. Svoji materi Mary Repos je poslal dopisnico, datirano 16. jan. Piše ji, da se nahaja v ujetništvu od 16. dec. 1944, da kraj še ni tako slab, samo zebe ga in tudi hrana je slaba. Piše, da je on še "okej". Par dni pozneje je bila mati tudi uradno obveščena od vojnega departmanta, da je sin v ujetništvu v Nemčiji.

Padli v vojni

Joliet, Ill.—Nekje na zapadnem bojišču je padel Pvt. Albin D. Zupancic, sin družine Frank Zupancic in član KSKJ. V Evropo je bil poslan v januarju, tri tedne pozneje pa je bil padel. Poleg staršev zapušča ženo, triletnega sinčka, dveletno hčerko, dva brata (enega v vojni) in dve sestre.

Pueblo, Colo.—Starši Raymond D. Zupancica, ki se je nahajal v japonskem ujetništvu na otoku Mindanao po kapitulaciji ameriških sil na Filipinih leta 1942, so prejeli obvestilo, da je bil sin ubit. Ubit je bil 7. sept. 1944 na japonskem parniku, ki je bil naložen z ameriškimi vojnimi ujetniki in katerega so Američani torpedirali in naglo potopili, seveda nevedoč, da je naložen z ujetniki. S tistega parnika se je rešilo le par ameriških ujetnikov, vsi drugi, po številu 750, so našli smrt v hladnih valovih. Bil je član KSKJ in pri vojakih od leta 1940.

Canon City, Colo.—Družina Frank Strubel je bila uradno obveščena, da je padel v Belgiji njen sin John, star 24 let. Prvotno poročilo se je glasilo, da je pogrešan od 6. jan.

Flynn bo obiskal Francijo in Anglijo

Rim, 24. marca.—Edward J. Flynn, Rooseveltov zaupnik in bivši načelnik osrednjega odbora demokratske stranke, je naznanil, da bo obiskal Francijo in Anglijo pred povratkom v Ameriko. V Parizu bo konferiral z generalom De Gaullem, v Londonu pa s premierjem Churchillom. Flynn se je udeležil konferenc "velike trojice" v Jalti na Krimu, potem pa je odpotoval v Moskvo, kjer se je mudil več dni. Iz Moskve je dospel v Rim, kjer je imel privatni razgovor s papežem Pijem.

Gasilske straže v Londonu razpuščene

London, 24. marca.—Notranji minister Herbert Morrison je naznanil razpust gasilskih straž, ki so vršile službo pet let. Ustanovljene so bile, ko so bila London in druga mesta tarča nemških bombnih napadov. Morrison je dejal, da je nemška letalska sila dobila strahovito udarce in da je nevarnost pred bombnimi napadi minila.

Podaljšanje nabornega zakona

Uradniki vojnega departmanta zaslišani

Washington, D. C., 24. marca.—Kongresni odsek za vojaške zadeve se je soglasno izrekel za podaljšanje veljavnosti nabornega zakona za nadaljnje leto. Prej je predsednik Roosevelt naznanil, da načrt za prihodnje fiskalno leto, ki se prične 1. julija, dolega vpokliče 93,000 moških v vojaško službo mesečno.

Vojni tajnik Henry L. Stimson je v januarju naznanil, da mora biti 100,000 moških pozvanih v armado in mornarico mesečno. Uradniki federalne naborne administracije se niso razkrili, ali je bilo to število doseženo.

Roosevelt je pozval kongres, naj dovoli \$54,500,000 za financiranje funkcij federalne naborne administracije v prihodnjem fiskalnem letu. On je naglasil, da glavna naloga administracije je nadomeščanje onih vojakov, ki so bili ubiti in ranjeni na bojiščih ter odpušteni iz armade.

Pred odsekom za vojaške zadeve so nastopili uradniki vojnega departmanta in mu pojasnili položaj. Izjavili so, da armada in mornarica ne bosta potrebovali toliko moč kot jih sedaj, ko bo vojna v Evropi končana.

Zavezniška pomoč Poljakom

Rus imenovan za načelnika misije

Washington, D. C., 24. marca.—Administracija Združenih narodov za pomoč in obnovo, katere načelnik je bivši newyorški governor Herbert H. Lehman, se je odločila za rešitev nastalih potežkoč, ki ovirajo dostavljanje živih in drugih potsešččin Poljakom. On je imenoval Rusa Mihajla Menšikova za načelnika začasne misije, ki odpotuje na Poljsko, da aranžira pomožno akcijo.

Lehman je naznanil, da je John P. Gregg, ki je bil imenovan za načelnika misije v oktobru preteklega leta, resigniral. On ni mogel dobiti dovoljenja za obisk Poljske.

To, da je bil Rus Menšikov imenovan za načelnika misije, se smatra za značilno. Menšikov se bo pogajal z lublinsko grupo, katero je Moskva priznala za začasno poljsko vlado, glede sklenitve dogovora. Amerika in Velika Britanija še nista priznali te grupe.

Roosevelt, Stalin in Churchill so na konferenci v Jalti na Krimu sprejeli zaključek o ustanovitvi nove poljske vlade narodne enotnosti, ki naj bi vključevala tudi voditelje demokratičnih poljskih grup. Poljaki se ne morejo sporazumeti med seboj in to je vzrok, da taka vlada še ni formirana.

Prvi parnik, naložen z živili in drugimi potrebščinami, ki bodo dostavljene Poljakom, je odplul iz neke ameriške luke proti Rumuniji. Potrebščine bodo poslale iz rumunske luke, v kateri se bo parnik ustavil, na Poljsko. Naznanilo pravi, da bo lublinski odbor prevzel distribucijo potrešččin.

Kesselring prevzel poveljstvo nemških sil na zapadu

Pariz, 24. marca.—Poročilo pravi, da je Hitler imenoval feldmaršala Alberta Kesselringa za vrhovnega poveljnika nemških sil na zapadni fronti. On je nasledil feldmaršala Karla von Rundstedta. Kesselring je bil poveljnik nemških armad v severni Italiji.

POLJSKA NAJ DOBI BESEDO NA KONFERENCI

Sovjetska vlada pojasnila svoje stališče

CHURCHILL IZBRAL DELEGATE

London, 24. marca.—Komunike iz Moskve, poslan britskemu zunanjemu uradu, pravi, da je sovjetska vlada zavzela stališče, da mora biti Poljska reprezentirana na konferenci Združenih narodov, ki se prične 25. aprila v San Franciscu, Cal. Na tej bo razprava o ustanovitvi svetovne organizacije za vzdrževanje in zaščito miru v povojni dobi.

Kakor druge države v okviru Združenih narodov, je tudi Rusija za reprezentacijo Poljske na konferenci. Stalin je namignil, da bo lublinski odbor poslal delegata v San Franciscu, če ne bo dosežen sporazum glede ustanovitve nove poljske vlade narodne enotnosti pred odprtjem konference. Na sestanku "Velike trojice" v Jalti na Krimu je bil sprejet zaključek glede ustanovitve nove poljske vlade.

Poljska ubežna vlada v Londonu, katere predsednik je socialist Tomasz Arciszewski, ni bila povabljen na konferenco v San Franciscu. Ta vlada je zdaj naznanila, da bo poslala dva opozovalca na to konferenco. Izbrana sta bila Aleksander Bregman in Zygmunt Litynski, člana uredniškega štaba lista Dziennik Polski, glasila ubežne vlade, ki izhaja v Londonu. Oba sta izkušena časnika in sta se udeleževala sej Lige narodov v Ženevi, Švica.

Premier Churchill je naznanil v parlamentu imenovanje britske delegacije, ki se udeležijo konference v San Franciscu. Načelnik delegacije je zunanji minister Anthony Eden.

Ostali člani delegacije so Clement Attlee, podpredsednik vlade; lord Cranborne, minister za domovine; lord Halifax, poslanik v Washingtonu; George Tomlinson, laborit in tajnik delavskega ministra; William Mabbane, tajnik živilskega ministra, in Dingle M. Foot, liberalci in tajnik ministrstva ekonomske vojne.

Socialist Moewyn Hughes je zahteval od Churchilla pojasnila, zakaj ni bil Attlee imenovan za načelnika delegacije. Premier je odgovoril, da se je Attlee odpovedal načelnilstvu v prilog Edenu.

Glavno nemško mesto v razvalinah

Cez 50,000 ljudi izgubilo življenje

London, 24. marca.—Letalski minister je izjavil, da je Berlin, kakor tudi več drugih nemških mest, v razvalinah, kot posledica neprestanih bombnih napadov v zadnjih treh tednih. Britiki in ameriški letalci mečejo bombe na Berlin podnevi in ponoči.

V Londonu sodijo, da je najmanj 50,000 ljudi v Berlinu doletela smrt v gorečih predelih, čez pol milijona pa je brez strehe. Med žrtvami so begunci, ki so dospeli v prestolnico iz krajev, katere ogražajo sovjetske armade.

"Učinek letalske ofenzive se mora ocenjevati ne samo po materialni škodi, temveč tudi po zmanjšanju in konfuziji vojnih naporov sovražnika," pravi britski letalski minister v izjavi. "Še nikdar prej v zgodovini ni zavezniška letalska sila povzročila takega razaranja v ozadju front kot v sedanji ofenzivi."

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Združene države (vključno Chicago) in Kanado \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$7.50 za leto, \$3.75 za pol leta; za inozemstvo \$8.00. Subscriptions rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$8.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi dopisov in memoarov brez imena avtorja ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (fiktivne, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil poštino.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom

PROSVETA

2657-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

Obljube namesto kruha

Voditelji CIO in ADF že skoraj dve leti pritiskajo na vlado, da revidira svojo mezdno politiko, ki državi plače prikovanane na tako zvanemu formulo malega jekla, cene potrebščinam pa kar naprej plezajo navzgor iz enega nadstropja v drugega, in enako ali pa še hitreje tudi profiti. V Washingtonu so dolgo tajili, da je kakšna večja razlika med cenami in plačami, ali končno so tudi vladni organi priznali, da so cene okrog deset odstotkov višje kot je delavski zaluzek.

To je zadnjič priznal sam vojni delavski odbor. Na podlagi njegovega poročila predsedniku Rooseveltu se je delavski celotni zaluzek v zadnjih štirih letih zvišal okrog 19%, cene potrebščinam so pa poskočile skoraj 30%. Razlika je seveda večja, kajti vsako ve, posebno pa gospodinjice, da danes stane skoraj vsaka stvar več kot 30% več kot je stala pred štirimi leti. V zadnjih treh letih je bila po večjih mestih stabilizirana le stanarina, vse drugo je pa veliko dražje, kakovost pa slabša, in to posebno kakovost obleke in perila.

Toda tudi na podlagi pomanjkljive vladne statistike so plače ostale vsaj deset odstotkov za cenami—na podlagi statistike CIO in ADF pa okrog 24%. Toda vojni delavski odbor—zastopniki "javnosti," v resnici vlade—se je v svojem poročilu predsedniku izrekel proti vsaki reviziji mezdne politike. Direktor vojne ekonomije Vinson pa je šel še korak dalje in omejil tudi postranske priboljške.

★ ★ ★

William Green in Philip Murray sta nato začela postajati še bolj glasna z zahtevami za revizijo mezdne politike. Zadnje dni sta bila tudi pred kongresom z enakim zahtevom in predložila neizpodbitne dokazne o veliki krivici, ki se godi delavstvu. Oba sta naglašala potrebo splošnega meznega zvišanja predno bo končana vojna v Evropi vsaj toliko kolikor so se zvišale cene.

Ce ne pride do tega zvišanja, bo s skrajšanjem delovnih ur in radi brezposelnosti, ki bo sigurno sledila, delavski zaluzek drastično padel in s tem vred tudi kupna sila širokih ljudskih mas. Z zaključkom vojne v Evropi bo drastično znižana tudi vojna produkcija—za približno 40%. S porazom Japonske bo prišel seveda tudi konec—vojne "prosperitete" in milijoni delavcev se bodo znašli na cesti.

Mnogi se seveda tolažijo, da bo dosti dela po vojni, ker bodo velike zahteve po vsakovrstnem blagu na domačem trgu, kakor tudi širšem svetu. Potrebe bodo res velike povsod, in to posebno v razbitih deželah. Ampak današnji gospodarski sistem ni organiziran zato, da bi produciral za ljudske potrebe. Pod kapitalizmom sta trg in produkcija odvisna od kupne sile in profita. Kjer ni zadostne kupne sile, tam je lahko "trg"—potreba—še večji, toda bo slaba kupčija. In kjer je slaba kupčija, tam se bo tudi industrijsko kolesje s trgovino vred bolj počasi vrtelo. S to analizo lahko nadaljujete kolikor daleč hočete, toda zaključek je vedno isti.

★ ★ ★

Dejstvo je, da bo obratovanje industrijskega kolesja po tej vojni v veliki meri odvisno od tega, kakšno kupno moč bo imelo ameriško ljudstvo in kakšni bodo gospodarski izgledi. Kdor ima kaj prihranjenega za deževne dni, bo tudi tiščal denar, ako bo bolj malo delal, slabo zaslužil ali pa celo vržen na cesto med armado brezposelnih. Ampak je tudi dosti takih posameznikov in družin, ki nimajo nobenih prihrankov.

V deželi je namreč še vedno blizu enajst milijonov delavcev—okrog ene četrtine—ki zaslužijo manj kot 65 centov na uro, kar pomeni manj kot \$20 čistega tedenskega zaslužka po odbitku davkov in drugih odtržkov. Več kot dve tretjini delavcev zaslužijo manj kot 80 centov na uro, ali manj kot \$28 čistega na teden. Danes zasluži le vsaki deseti delavec toliko, da lahko živi na tako zvanem ameriškem življenjskem standardu. "Kjer danes dela samo eden v družini, mora gospodinja zelo, zelo paziti, da 'izhaja' kot pravimo. Marsikje pa je tudi velika revščina, in to kljub vsemu kričanju o sijajnih plačah. Nekateri delavci res razmeroma dobro zaslužijo, ampak večina ne.

★ ★ ★

Vprašanje revizije mezdne politike: splošnega zvišanja plač torej ni zgolj akademičnega pomena, ampak aktualno gospodarsko vprašanje. Voditelji organiziranega delavstva se dobro zavedajo, ako ne pride do tega zvišanja sedaj, ko je v deželi velika uposlenost, bo še veliko manjša možnost po končanju vojne, ko bodo ceste zopet polne brezposelnih delavcev.

S stališča ekonomije gre predvsem za zvišanje kupne sile delovnega ljudstva, kajti le ob visoki kupni moči bodo industrije lahko obratovale in dajale maksimalno možno (pod kapitalizmom) uposlitev. Ampak izgledi so ravno obratni. Če se dežela povrne na isto stopnjo uposlenosti in produkcije kot je bila tik pred vojno, se bo delavski zaluzek (ob sedanjih plačah) skrčil za 17 milijard dolarjev na leto po izjavi OPA—po izjavi delavskih ekonomov pa blizu dvajset milijard dolarjev.

Tako skrajšanje kupne sile bo imelo drastične posledice na produkcijo—sploh na vse življenje. Vse to je znano tudi v visokih vladnih krogih, toda se ne ganejo. O pač! Saj je Roosevelt zadnje dni imenoval posebno komisijo z nalogo, naj študira vprašanje uvedanja letnih plač v industrijah.

Ta študij sam na sebi je dober in potreben, kajti življenjski standard vsake družine in posameznika je odvisen od količine letnega zaslužka ali dohodka—od stalnega dela in primernega zaslužka prej kot od plače na uro ali tedenskega zaslužka. Ampak Roosevelt je s tem napravil le politično potezo, da z njo paralizira zahteve organiziranega delavstva za revizijo vladne mezdne politike—za splošno zvišanje plač v skladu z draginjo. Torej obljuba, ki nič ne stane!

Glasovi iz nasebina

ZA KULISAMI ANTISOVJET-SKE IN ANTIKOMUNISTI-CNE PROPAGANDE

Cleveland, O. — Leta 1938, ko je Hitler naznanil vsemu svetu, da je popolna militarizacija tretjega rajha končana in je kot prvo delo agresije izvršil aneksijo Avstrije, sem prisostoval na belgrajski univerzi veliki manifestaciji mladine. V prepolni dvorani je bilo zbranih čez 3000 študentov in članov raznih mladinskih društev. Čez dvorano je bila razvešena svarična transparenta "HITLER JE NA MEJI!"

Slišal sem govore predstavnikov raznih društev: od podpornih do kulturno-prosvetnih, od socialnih do verskih. Zakaj je šlo? Hitler je na meji in treba je strniti vse moči treh narodov v eno edinstveno. Mladina Jugoslavije se zaveda resnosti in v skupni nevarnosti, katera preti, ustvarja "porast solidarnosti".

Ko me je val navdušene mladine po končani manifestaciji nosil po belgrajskih ulicah, sem čutil isto kot tisoč njih: da se začne nekaj ogromnega, kar bo odločilo o usodi evropskih narodov.

Tedaj sem slišal neko belgrajsko damo, katera je vprašala svojega spremljevalca:

"Kaj pa je to? Toliko ljudi se nahaja na trgu kralja Petra!"

"No, ja..." je odvrnil spremljevalec, "komunisti že zopet demonstrirajo..."

Leto dni pozneje je ogromna povorka od zgodnjega jutra čakala pred palačo čehoslovaškega poslanstva v ulici kralja Aleksandra. Druga faza se je pričela; to je Muenchen: Chamberlain, Daladier, Mussolini in Hitler. Končalo se je tako, da so reševalci svetovnega miru kratko malo prodali eno izmed evropskih demokracij. Do treh popoldne je povorka še vedno čakala...

Ni dvoma, da je stara dama iz časa aneksije tudi takrat zastavila vprašanje: "Kaj pa je to? Silna množica se zbira v ulici kralja Aleksandra..."

"No, ja..." komunisti se hočejo vpisati v prostovoljne oddelke za Čehoslovaško..." je verjetno odgovoril njen spremljevalec.

Napočil je 27. marec 1. 1941. Belgrad je doživel v teku desetletij dan, ko je spregovoril svobodno in odločno. Ljudje so se objemali na ulicah; vsa težka in bridka razočaranja so bila pozabljena. Mladina je manifestirala svojo radost in vero v bodočnost. V takem položaju, ko so anglofilci držali navdušene govore Churchill in vzhodnim demokracijam, a je Anglija ječala pod težo nacističnih udarcev, je se pojavil napis: "Hočemo zvezo s Sovjetsko unijo!" Napis je le realističnega stališča vseboval poslednjo fado in poslednjo možnost. Zveza s Sovjetsko unijo ni predstavljala samo krhe slamice, za katero se potapljajoči človek lovi, ampak v pravem pomenu besede siguran in čvrst stolp, ki je zmogel, da narode privede na drugo stran. Toda tudi v tem sončnem dnevu 27. marca je stari glas vprašal: "Kaj pa je to?" Odmev večnega sopotnika, ki se imenuje "antikomunistična propaganda", je odvrnil: "Seveda... komunisti zahtevajo zvezo s Sovjetsko unijo!"

Sedaj ni moj namen na dolgo

in široko pisati o raznih kulturnih, socialnih in političnih naprednih organizacijah, na katere so reakcionarne sile bruhale svoj srd in sovraštvo. Kajpak, komunisti so za vsem tem! Podrigajo plamen svetovne revolucije. Iz Moskve dobivajo navodila...! To je od tretje internacionale! O vsem tem bom ob priliki bolj podrobno pisal. Gre za to, da se utemelji, koliko "antikomunistične" in "antisojetske" propaganda te vrste človeški možgani lahko prenesejo, predno odpovedo vsako poslušnost.

Toda pojdemo naprej, da vidimo, kako so komunisti po tem "antikomunističnem" in "antisojetskem" nauku zanetili požar svetovne revolucije in se v Jugoslaviji napotili, da uničijo gnili sistem kapitalističnega izrabljanja delavskega razreda prav v najprimernejšem času, ko je nemški militarizem bil gospodar položaja od Madrida do Harkova, od Norveške do Ben-gazija! In kako je bilo s sijajno zamišljeno kontrarevolucijo generala Milana Nedića in Draže Mihajlovića.

Nobenega dvoma ni, da so komunisti v Jugoslaviji zastopali antifašistično stališče od začetka do konca fašistične pojave. To stališče so zastopali dosledno, pa naj bo tudi iz brezrednih razlogov. Hitler jih je sam označil za edino dostojne nasprotnike, dočim je trdil o liberalnih kapitalističnih demokracijah, da se bodo same od sebe sesule, "ker nimajo idejne opore in tudi ne borbenega duha". Ko je prišel v Nemčijo do oblasti (imel je 13 milijonov glasov za sabo), se je vrgel z vso silo na nemške komuniste in socialiste. (Dokazano je bilo, da je sam dal zažgati "Reichstag", nemški parlament, zato da bi krivdo zvrget na komuniste in imel legalni razlog za njihovo uničenje.)

Ko je prišlo do okupacije Jugoslavije, so v Zagrebu bili komunisti kot prve politične žrtve poglavnik Pavičević. Trpeli niso samo člani komunistične stranke, temveč tudi voditelji, na primer Prica (Pavlov), Kerševani, književnik Cesarec in drugi.

Res je, da so jugoslovanski komunisti z 22. junijem, ko so nacisti invadirali Sovjetsko unijo, napovedali neusmiljeno borbo hitlerizmu. Toda tudi poprej je bilo veliko komunistov, ki so bili z jugoslovansko armado in v vrstah Mihajlovićevih četnikov. Tisti, ki so bili v času vojne izpušeni iz političnih zaporov (Sremske Mitrovce, belgrajske glavnice in drugih ječ), se niso nikoli vrnili, navzlic vsem prijaznim vabilom generala Nedića, temveč so šli v gozdove, kjer so organizirali prve partizanske oddelke. Od teh je najbolj znan Meša Pijade, poveljnik črnogorskih partizanskih odredov in eden najboljših jugoslovanskih slikarjev. Pijade se je nahajal v zaporu od 1. 1923 ali 1924 pa do začetka nemške invazije.

Kakor je znano, je prišlo v jeseni 1. 1942 do sporazuma: partizani, četniki Draže Mihajlovića in četniki vojvode Pečane so se odločili nadaljevati skupno borbo proti nacističnemu okupatorju. Vsa politična in ideološka vprašanja so po tem sporazumu bila odložena za

povojno dobo. Vse je kazalo, da bo končno organizirana "narodna osvobodilna fronta". Toda ne za dolgo. Prvi, ki se je odzval apelu Milana Nedića, kate-ri je načeloval vladi, ki jo je postavila Nemčija, je bil Kosta Pečanec. Pečanec je potem apeliral na četnike, naj se vrnejo na svoje domove, ker "ni vredno boriti se za komunizem". Radi tega apela so partizani in četniki Draže Mihajlovića obsodili Pečanca za izdajalec naroda. Toda kmalu potem se je pričela tajna, potem pa javna borba Mihajlovića proti partizanom. Prve znake sem zasledil v zaporu v Belgradu, kjer so me imeli zaprtega gestapovci od januarja do maja 1. 1942.

V mesecu marcu so pripeljali v zapor grupo Nedićevih četnikov, ki so bili obdolženi sodelovanja s partizani. Eden teh četnikov je bil dodeljen v našo celico. Mož je bil zelo preprost, delavec v "državni tiskarni" in kot državni uslužbenec mobiliziran v "dobrovoljne" odrede srbskih četnikov. On mi je pripovedoval:

"Kakor vsak dan, tako smo tudi jutro patrolirali. Bilo je v bližini Požarevca. Že poprej smo dobili navodila, naj ne napadamo četnike Draže Mihajlovića, temveč naj se jih po možnosti izogibljemo. Seveda, radi terenskih razmer to ni bilo vedno mogoče. Večkrat smo se srečali na ozki stezi, izmenjali nekoliko besed, si ponudili cigarete ali rakijo in nato odšli vsak svojo pot. Omenjeno jutro smo tudi srečali skupino petih ali šestih mož, ki so bili v uniformah in obojeni. Nekdo izmed nas je vprašal: 'Ali imate kaj rakije?' 'Imamo...' so nam odgovorili in nam ponudili čutari-ko. Pogovor je trajal okrog pet minut. Zvečer pa smo našemu poveljniku mimogrede omenili srečanje s skupino Draževih četnikov.

"Čez dva dni smo bili poklicani pred našega poveljnika. Pri njem je bil tudi neki nemški oficir. Naš poveljnik nas je pričel izpraševati bolj podrobno o snidenju z Mihajlovićevimi četniki. Hotel je vedeti kdaj in kje smo se srečali, kaj so vozili, kako so bili oblečeni itd. Ne-nadoma pa nas je vprašal, kako smo vedeli, da so bili Mihajlovićevi četniki. Spogledali smo se. Vprašanje je bilo nepriča-kovano in bili smo v veliki zadregi. Nekdo je dejal, da smo jih spoznali po uniformi, drugi, da jih poznamo že od prej. Te-daj pa je poveljnik zarjovel: 'Bedaki! To niso bili Mihajlovićevi četniki — bili so parti-zanci!'"

(Konec prihodnjič)
Ivan Bostjanec

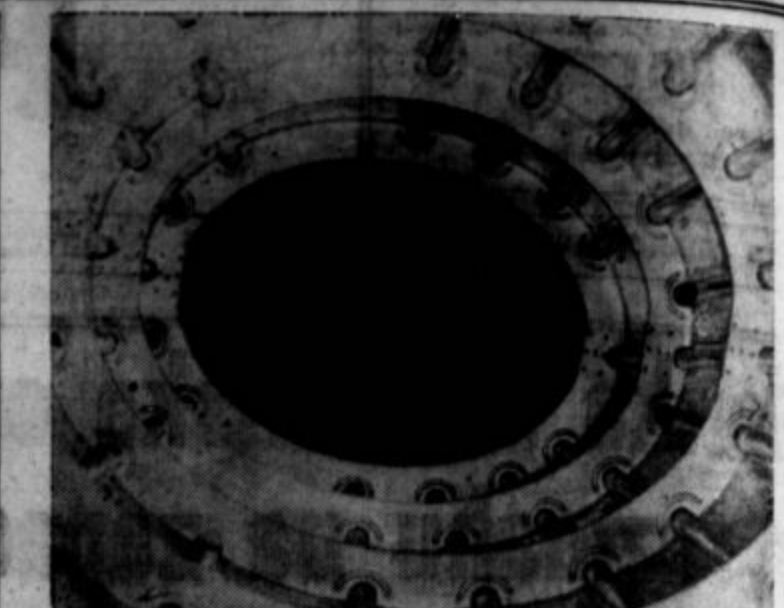
NEKAJ BESED O CLEVELANDSKIH ČASOPISIH

Cleveland, O. — Ko boste čitali te vrstice, ne treba misliti, da sem zagovornik naših metro-polskih slovenskih časopisov. Na Enakopravnost sem naročen največ radi novic in smrti člana SNPJ. Na dan 13. febru- arja nisem čital tega lista oz. ni-sem pogledal na prvo stran in tako sem pregledal, da je umrla sestra Katarina Milanić. Zvedel sem o njeni smrti šele v petek, štiri dni pozneje v Chicagu, Ill., kar je bilo prepozno za društve- nega predsednika. O naših časopisih vam bom podal bolj ja-ko sliko kakor pa delničarji E., ali pa verniki Ameriške domo- vine.

Kmalu potem, ko sem prišel v Cleveland, ki so hoteli konkurir-ati Louisu Piru in Ameriški Domovini, ki je tedaj izhajala samo trikrat na teden. Ustanovi- li so nov list in mu dali ime Enakopravnost, ki še danes iz- haja. Tendence lista so bile na- predne. Torej, rodilo se je no-vo dete in pričakovali so, da se bodo mnogi naročniki A. D. pri- družili Enakopravnosti. Ampak se ni tako zgodilo, kajti A. D. je pričela izhajati celo šestkrat na teden. Od časa do časa pa se je vendarle vršil boj med dvema konkurentoma.

A. D. je menda last dveh ro-jakov, E. pa je delničarska dru-žba in njen kapital se ne po-množuje tako kot pri East Ohio Co., kjer je nastala eksplozija in so nekateri naši rojaki na "pro-fitu", dočim dvomim, da je ka-teri delničar E. "profitiral", pri A. D. pa tudi nimajo nobenega kapitalista.

Enakopravnost je delničarska

Van Nuy, ki je bil ranjen v vojni, je zapustil svoje berglje in sedaj pomaga graditi letala v Californiji, kjer je tudi njegov rojstni kraj. Delo mu je prekrbel skupni veteranski odbor unij CIO in ADF in zaslužil 85c na uro.

družba, toda ni sklicala delni-čarske seje, kakor ste čitali kri-tiko delničarja Filipiča. Morda boste čitali kritiko tudi nekega drugega delničarja, ki je tudi dopisnik Prosvete.

Včasih je Prosveta za Clevel-landčane dobra, včasih pa tudi ne. Enkrat piva veter tako, dru-gič pa drugače; prav tako se obračajo naši komunisti. In ta-ko se naši borci včasih prera- kajo kar v tovarnah, namreč ka-teri časopis je boljši, Enako-pravnost ali Ameriška Domo- vina.

Eksistenca teh listov ni tako trdna kot naših jednotlivih li- stov, katere podpirajo člani in plačujejo celo gotovo vsoto za svoja glasila.

Pri Enakopravnosti so že več-krat menjali urednike, ker dru-žba nima denarja, uredniku pa nalagajo več dela, zaeno pa re-ducirajo uredniško plačo. List so že urejevali Rado Staut, Ro-gej, Jontez, Sabec, Louis Tru- gar in veliko let Vatro Grill, ki je še sedaj urednik. Tako je se- daj tista Filipičeva kritika na- perjena proti Grillu in tiskarje- ma Siterju in Štrifotu.

Uredniki dandanes ne vise na drevesu, da bi jih kar doli sneli in menjali, kadar se ujemajo na- nje. Uredniki nam radi očitajo, da ne znamo slovnice, toda tudi oni se ukvarjajo s slovnico in glede pisanja in slovnice se čes- tokrat ne ujemajo. Nekateri trdijo, da je Sabec dober slo- vničar. To sem slišal celo v Chicagu. Vendar pa je Grill tudi dober; ne smem pozbiti na- šega Zaitza pri Proletarcu. On je Ljubljancin in Ljubljancini se razumejo na slovnico, saj jih tam tiskajo.

Kljub temu, da imamo še ne- kaj učenih urednikov, pa je mo- ral pri E., ko je delo pustil Sa- bec in postal urednik glasila SDZ, prevzeti uredniško delo zopet Vatro Grill, kajti drugače bi najbrže morali zapreti vrata. Za Grilla to delo ni lahko, kajti on mora zaeno opravljati službo mestnega persekutorja. Zjutraj mora zgodaj vstajati in ko zg- tovi svoje delo v persekutorje- vem uradu, ga pot ne vodi do- mov, temveč se mora ponovno ustaviti v Enakopravnosti, da vidi, kako je z listom. Pri tem ne smemo pozabiti, da Ena- kopravnost kot konkurent Ame- riške domovine mora iziti prav tako šest dni kot A. D. Torej mora Vatro napisati šest uredni- škkih člankov. Razumljivo, do- štokrat si mora pomagati z dru- gim, ki so že napisani. Če pa jih ni, jih mora v naglici "sklan- fati". Vse to da dosti dela, po- vrhu pa mora koregirati tudi pomote.

Pri Enakopravnosti imajo do- bro pomoč v osebi Julije Ivan- čič, sedaj Pirc. Julija je rojena v Ameriki, vzlic temu pa dobro obvlada slovenščino. Ako ne bi imeli Julije, bi morali najeti pri- listu dva namestnika. Pri listu je zaposlena tudi njena sestra. To je menda ves štab E.

Torej, kaj moremo pričakova- ti, ako bi bila sklicana delniška seja? Debatirati o izboljšavi li- sta se ne izplača, ako ga nima- s kom izboljšati. "Stavci" v ti- skarni so odvisni od količine dela. Če ne bo dela, ne bo jela. Kadar nekdo dela mnogo let za podjetje, ga težko pusti, če ni prisiljen. Tiskarja Siter in Štri- fota pomagata, da gre delo na- prep, kajti ni lahko voditi po- detje, ako ni dovolj odjemal- cev.

Naši clevelandski naprednjaki so hoteli imeti svoj časopis in konkurirati z A. D., zato je sedaj njihova dolžnost, da mu poma-

gajo — "korporacijska" postava sem ali tja! Biznes je biznes in če ga ni dovolj, lahko pride do bankrota. Clevelandski progre- sivi menda ne bi marali, da bi se sosed smejal, če bi propadlo njihovo podjetje. Svetujem jim naj malo potrpe, ker bodo mo- goče postali še veliki delničarji in lastovalci Public Square!

Pri A. D. so morali spremeniti taktiko. Sedaj so za Fetiča in proti Stalinu. Oni morajo obo- ževati Rim, ker jim tako bolj nese. Za njih je bila spremem- ba praktična. Ne verjamem, da jim je ljubše nebeško življenje kot pa Sornova juha ali pa pre- kuhani vampi. Tudi častica pi- jače se včasih prileže... Znat- je treba. In oni znajo ter imajo precej vernikov na "špagi" in celo med mladino.

Saj veste, da mi je St. Clair precej znan in prav tako urad Ameriške Domovine. Radi plin- ske katastrofe, katera je precej razkopala tudi St. Clair, so bile tračnice poulične vijugasto izpe- ljane in včasih tako blizu po- sloppa A. D., da sem bil v stra- hu, da bom zavozil s poulično naravnost v urad. Če bi se to zgodilo, bi Jaka izginil s povr- šja, mene pa bi obdolžili, da sem boljše in nalašč zavozil vanj. Vendar pa mu želim zdravja in da bi se še dolgo prekljal s svo- jim konkurentom. Oh, kako bi nam bilo dolg čas, če ne bi ime- li tega prekljanja! In naši du- hovniki ne bi imeli kam pisati svojih krščanskih modrosti.

Tak je naš časnikarski biznes v naši metropoli.

Frank Barbič

DRUŠTVOM IN ROJAKOM NA ZNANJE

Barton, O. — Na vsa tukaj- šnja društva sem razposlal vsto- pnice za priredbo, katera se bo vršila v Društveni dvorani na Boydsvillu. Ves čisti dobiček je namenjen našim rojakom v kri- žani Jugoslaviji.

Veliko poročil in pisem smo že čitali v raznih časopisih, v katerih poročajo sorodniki iz Ju- goslavije, koliko gorja so že pre- stali pod kruto peto nacistič- stov, povrhu pa še od domači- kvizlingov. Posebno so trpeli in še trpe Slovenci pod Italijo, Ko- rošci in Stajerci pod Nemčijo. Mladeniče in može iz teh krajev so potisnili v nemško armado in jih nagnali moriti svoje la- stne brate.

Naš narod v stari domovini je veliko pretrpel, zategadelj jim moramo pomagati kolikor je v naši moči. Bratje in sestre, pri- deleti omenjenega večera gotovo v Društveno dvorano na Boyd- villu, kjer boste slišali brata Mirka Kuhla, ki je glavni tajnik SANSa. On vam bo marsikaj povedal o stari domovini, kar vam še ni znano.

Potrudite se s prodajanjem vstopnic, tako da bo udeležba čim večja in s tem tudi dobiček priredbe. Ne bodimo "nedamo- niči", kateri nimajo srca za svo- je brate in sestre v stari domo- vini. Poznam nekaj oseb, kate- re absolutno nočejo darovati ni- česar za storo domovino. Prej bi iztisnili kri iz kamna kot pa iz njih en sam nikel.

Odbor je pridno na delu in poskrbel bo za vse, tako da bo- mo šli po končani priredbi vsi zadovoljni domov.

Dne 1. aprila ob treh popoldne- pa se vrši seja tukajšnje podra- žnice SANSa. Ker je zadnja pred priredbo, je želeli, da se je zastopniki in člani v čim večjem številu udeležijo, tako da bomo tem bolj uspeši s priredbo. John Viles, tajnik št. 33 SANSa

Plastelica Dorothy Thomson, predsednikova žena mra. Eleanor Roosevelt in R. J. Thomas, predsednik avne unije CIO, so se sešli skupaj na zborovanju Južne konference za človeško blaginjo, ki se je vršilo v New Yorku, kjer so bili govorniki. Ta organizacija postaja glavni centum liberalnih elementov na jugu.

Slovenija v borbi za svobodo

Mirko G. Kuhel, tajnik SANSa

XV.

Sanitjske razmere

V primeri z Američani, ki smo navajeni vzeti kopelj najmanj po enkrat na teden, bi človek sodil, da so Slovenci nesnažni in nečisti ljudje. Koliko jih je, ki sploh imajo kako priliko za kopelj, tedensko ali kakršno koli? Zlasti v sedanjih vojnih razmerah. Toda navzlic tej neugodnosti so Slovenci snažni. Večina žensk in otrok hodi okrog bosonoga in noge si umivajo vsak dan. Bolhe in uši so velika nevarnost med vojaki in partizani smatrajo obe za naravni sovražnici. Najbrže jih ne pomanjkuje tudi v posteljah. Toda temu položaju je križ vo pomanjkanje mila, katerega v osvobojeni Sloveniji sploh ni. Človek mora obdovovati naše rojake, ki so vseeno ostali snažni in čisti, četudi je pomanjkanje mila napravilo umivanje velik napor. Že leta se nekateri umivajo samo z vodo, toda to jih od snage ne zadržuje. Če želi kakega zaveznika oficirjev imeti svoje perilo oprano, mora sam preskrbeti pralni prašek. In ker je tega zmanjkalo že davno, so se morali zadovoljiti s pranjem brez mila. Skokice in lazice pa niso pogosti pojav med slovenskimi kmeti v normalnih časih in čim se razmere zboljšajo, bo konec tudi te nesnage.

Slovenske hiše po deželi so običajno čiste in snažne brez razlike, ali je gospodar bogatin ali siromak. Sobota je dan ribanja in čiščenja. Tla se morajo svesti od beline. Postelje so napravljene vsako jutro in redki so slučaj, da bi bile v kakem neuredu. Miže in stoli so čisti, umazane posode ni najti nikjer. Okenske zaves, večinoma domačega izdelka, so oprane in lepo zlikane. Vsa ta snaga in red dela bivanje v kmečkih hišah prijetno, hrano pa vabljivo in prikupno. Kot po navadi, je "večja hiša" še vedno obednica, sprejemna soba in spalnica. V enem kotu je navadno razobešeno razpelo, obdano z božjimi podobami in raznimi verodostojnimi spricvalci članov družine.

Živež

Živeža je bilo lansko leto v Sloveniji še precej, toda hrana je navadno ena in ista. Vojaki in gostijo z govedino in krompirjem po dvakrat na dan, za začetek pa se servira prežgana juha. Za civiliste je glavna hrana močnik, žganci in polenta. Za spremembo pride na mizo tudi žol in čebula, poleti pa solata. Lansko leto je tudi sadno drevje zredno dobro obrodilo in tudi jagodi in grozdja je bilo v izobilju. Po kruhu se navadno sodi, takšni časi prevladujejo v deželi. V Sloveniji je danes zelo malo kruha. Kvasa sploh ni mogoče dobiti in kar je domačega, je zelo slab. Civilisti uživajo boljše kruh nego vojaki. Vojaki kruh — komis — je težka masa, podobna pečenemu blatu, pomešane s otrobi in je nežiten. Toda

obutev in vsak bataljon ima svojega čevljarja. Večina partizanov nosi dobre čevlje ali škornje in mnogo teh je nemškega izdelka.

Civilisti si krpajo staro obleko in po več kot treh letih nošnje je težko dognati, kaj je krpa, kaj prvotna obleka. Vojaka je boljše preskrbljena z obleko, pa tudi med vojaki je pomanjkanje oblačila občutno. Na razpolago ni nobenega blaga, tkanine ali sukna, razen kar pride v deželo s padalom. Vse tekstilne stvari so v sovražnih rokah, domačega pridelka pa je zelo malo. Slovenci so se odvadili tkanja; obenem pa nimajo surovin, niti strojev in ne tkalcev. Vojakiške uniforme so sovražnega izdelka, navadno zaplenjene.

Večina partizanske vojske je bila nekdanj opravljena v zaplenjene italijanske uniforme, sedaj pa v nemške. Italijanske so se izrabile. Cele bataljone je videti, ko je vsak poedini vojak oblečen v nemško uniformo. Ponošena in izrabljena obleka je nadomeščena z ono od ubitih Nemcev, toda civilisti so veliki reveži. Posebno hudo je bilo to zimo, ko ni bilo pomoči od nikoder. Zaveznika pomoč je namenjena le vojakom, ne pa civilistom. Vojaka ima zadosti odev, vsek vojak po eno — italijanskega izdelka; to pomeni, da so slabe. Toda narod je skoraj gol.

Primanjkuje tudi deževnih plaščev. Štajerska divizija ni imela niti enega deževnega plašča, dokler ni neki ameriški oficir podaril svojega divizijskemu komandantu. Če bi jih imeli tudi drugi vojaki, bi tudi revmatizem, kašelj in druge bolezni med vojaki izginile.

Za vsako vojsko je obleka vitalnega pomena. Slovenska vojska je bila srečna v tem, da je imela priliko zapleniti velike zaloge italijanskih uniform in oblačila, in nekaj tega je bilo razdeljenega tudi med civiliste. Toda kakovost je bila slaba, blago netrpežno in dnevna nošnja ga je izrabila. Danes je pomanjkanje obleke zelo resen problem tudi za slovensko vojsko in edini izhod je borba proti sovražniku. Vsak ubit Nemec pomeni prilično dobro novo obleko in čevlje. Tega se posebno zavdajo novinci, ki so opravljeni v svoje civilne obleke, dokler ne ubijejo prvega sovražnika in slečejo svojo žrtev. Po vsaki bitki poberejo partizani najprej orožje padlega sovražnika, nato pride na vrsto uniforma, zatem škornji. Ubitega Nemca slečejo do nagega. Toda partizani se ne morejo navaditi nositi spodnje obleke od mrtvega sovražnika in večina rajši prestaja brez nje.

Količina obleke, ki pride v partizanske roke po zraku, je le kapljica v morju v primeri z oblačilom, ki ga vzamejo mrtvemu sovražniku in v primeri z njihovimi potrebami.

(Se nadaljuje)

Ameriški vojak razbija nemške vojaške puške, ki so padle v roke tretji armadi. — Tako bi bilo treba napraviti s vsem orožjem vseh držav, vsakega, ki bi ga skušal izdelovati, pa poslati v ječo ... Potem bi svet gotovo živel v miru, vsaj pa brez vojne.

Domača fronta

(Office of War Information, Washington, D. C.)

KOOPERACIJA PRI NABIRANJU STARE OBLEKE

Washington. — Predsednikov odbor za kontrolo vojne podpore je naročil preko 80 tujim pomožnim organizacijam, naj ustanovijo splošno ali lokalno nabiranje stare obleke v aprilu in jih pozval, naj v tej dobi podpirajo izključno le National Clothing Collection Committee, ki si je zadal nalogo, da nabere 150 milijonov funtov stare obleke, čevljev in posteljnine od 1. do 30. aprila.

Nabrano blago bo razdeljeno med 125 milijonov vojnih žrtev, katerim silno primanjkuje obleke. Vse, kar bo nabrano v aprilu, bo razdeljeno med žrtev vojne onstran morja, po merilu resnosti potrebe v različnih deželah.

Dober del nabrane obleke bo razdelila UNRRA, ki bo odmerila gotove količine onim deželah, ki bodo prosile pomoči po svojih vladah. Del nabrane količine pa bo dodeljen primernim prostovoljnimi podpornim organizacijam, ki so vpisane v predsedniškem WAR RELIEF CONTROL BOARDU, ter bodo razdeljene siromakom: 1) v deželah, ki nimajo prava na podporo UNRRA; 2) v deželah, katerih vlade ne žele, da na njihovo ozemlje UNRRA razdeljuje podporo in 3) v slučajih, kjer vladna podpora ne obsega nekaterih potreb, katere bi mogle kriti prostovoljne podpirne organizacije.

Henry J. Kaiser, posestnik ladjedelnic na zapadni obali, ki je načelnik United National Clothing Committeeja, je izjavil, da je količina 150 milijonov funtov, katero namerava nabrati odbor v obleki, čevljih in posteljnini, približno 10-krat večja kot cilj katere koli druge kampanje za nabiranje stare obleke.

Kupujte za praznike le, kar zares potrebujete. Dolarji, katere izdate po nepotrebnem, pomagajo le inflaciji. Dolarji, katere prihranite, pa pomagajo financirati vojno.

Pomagajte olajšati pomanjkanje bolničark. Vse žene, mlade ali stare, izvežbane ali ne, se morejo udeležiti enega izmed osmih tedenskih skupnih bolničarskih programov. Informirajte se pri svojem lokalnem Rdečem križu.

Washington. — Office of Price Administration je izdala bolj enostavne določbe za sezname, katere morajo voditi restavracije, hoteli, obednice in drugi konzumenti racioniranega živeža. Vsa podjetja, ki so konzumenti racioniranega živeža, morajo zdaj voditi — izjemni male boarding house in kraje, kjer konfiscacija ni prostovoljna, kot v zaporih — dnevne sezname skupnega števila gostov, števila gostov, ki so le pili, gostov, ki so tudi jedli, in v slučajih, kjer gre za trgovsko eksploatacijo obednic, tudi dnevni prejem denarja v dolarjih, za pijačo in za jedila. Ta seznam je osnova za dodelitev racioniranega živeža.

Od 15. marca 1945 naprej pa se bodo morale posluževati ene naslednjih metod:

1. Vsakodnevni seznam v dobi, za katero dobe racionirani živež, skupno število ljudi, število gostov, ki so le pili in število gostov, ki so jedli ter, v slučajih restavracij in gostiln, pre-

jem v dolarjih za obede. (V bistvu torej dosedanja metoda.)

2. Seznam števil gostov, ki so le pili, število gostov, ki so jedli, in sicer za vsak posamezni dan reprezentativnega tedna v vsaki dvomesečni dobi, za katero dobe dodelitve. Obenem za vsa perioda skupno število gostov in, ako gre za trgovsko podjetje, tudi skupni prejem v dolarjih.

3. Seznam skupnega števila gostov, ki so jedli, skupno število gostov, ki so le pili, za en sam teden v vsaki periodi, znesek povprečnega prejema od gostov tega tedna, in seznam, ki pokaže skupni prejem dolarjev v vsej tej periodi.

OMEJITEV OBODOV

Washington. — Omejitev produkcije obodov za civilne osebe avtomobile bo tudi nadalje ostala na 5,000,000 komadov za prvo četrtletje 1945, in do preključa za naslednja četrtletja. Ta vest prihaja od War Production Boarda.

ZAHTEVE STRICA SAMA

Washington. — Vlada je prisiljena, da prosi svoje državljane ta teden:

Vrnite se na krov ladij na morju, ako ste pomorski častnik, bodisi inženir ali za službo na krovu. Naša trgovska mornarica nujno potrebuje 18,000 mož z licenco za ladje, ki nosijo vojne tovore na različna bojišča.

Naslovite vsa pisma, ki gredo preko morja, na jasen in pravilen način. Ne izpušajte nobene potrebne podatke. Izognili se boste zakasnitvi in razočaranju.

Kupujte za praznike le, kar zares potrebujete. Dolarji, katere izdate po nepotrebnem, pomagajo le inflaciji. Dolarji, katere prihranite, pa pomagajo financirati vojno.

Pomagajte olajšati pomanjkanje bolničark. Vse žene, mlade ali stare, izvežbane ali ne, se morejo udeležiti enega izmed osmih tedenskih skupnih bolničarskih programov. Informirajte se pri svojem lokalnem Rdečem križu.

PRODAJA BONDOV V ŠOLAH

Washington. — Treasury Department je naznanil, da je prodaja bondov in znank v šolah daleko presešla v prvem semestru 1944-1945 znesek četrt milijarde dolarjev. Akoravno so nekatera poročila iz gotovih držav še zunaj, je znesek prodaj do 31. januarja dosegel ogromno število \$288,832,934, kot poroča Daniel Melcher, ravnatelj vzgojne sekcije v oddelku vojnih financ.

Ako upoštevamo, je dejal Melcher, da je ta znesek zrastle iz tedenskih nakupov po dajmih in dolarjih vojnih znank s strani otrok od otroških vrtcev naprej, postane ta znesek še bolj pomemben. Povprečna prodaja na otroka je v tej dobi približno 10 dolarjev, je poudaril.

Sestanek socialistov v Londonu

Napisal Harold Laski

Dramatična brzina, s katero so ameriške čete prekorale reko Reno, nas napolnjujejo z optimizmom, ki najbrže ni neutemeljen. V trenutku, ko smemo pričakovati, da se bo vojna kmalu končala, je izredno prikladno, da so se zbrali v Londonu preko konca tedna predstavniki socialističnih strank zedinjenih narodov. Z njimi so prišli tudi opazovalci iz nevtralnih dežel. Predmet razgovorov je bilo vprašanje, kako postopati z Nemčijo po vojni in kako novo organizirati socialistično internacionalo.

Presenetljivo je bilo soglasje, ki je vladalo o prvem ted dveh vprašanj. Francozi in Italijani, z njimi tudi Louis de Brouckere, spoštovani bivši predsednik socialistične internacionala, so izjavili, da se ne skladajo z naziranjem ostalih, namreč, da ni nobene možnosti odobriti teritorialne odločitve konference v Jalti. Francozi so se izjavili z velikim poudarkom proti vsake vrste aneksijam, toda obenem so z istim poudarkom zagovarjali "rekifikacijo" meja, poseben režim za nemško Porenje in prevzem nemške trgovske mornarice.

Naj mi nikdo ne zameri — zdi se mi, da so razlike le v besedah, namreč kako imenovati namen, ki je isti pri vseh.

Vsi smo bili soglasni, da morajo junckerji izginiti, da mora priti nemška težka industrija pod kontrolo in da ne sme Nemčiji ostati nobeno sredstvo, ki bi ji utegnulo omogočiti, da pozneje zopet začne novo vojno. Vsi smo bili naziranj, da morajo biti vsi vojni zločinci kaznovani in da nikdo, ki je bil v zvezi s Hitlerjevim režimom, ne sme imeti niti najmanjšega vpliva v gospodarstvu, političnem ali vzgojnem življenju povojne Nemčije. Vsi smo bili tudi mnenja, da enota Nemčije — po nekaterih teritorialnih rekifikacijah ali spremembah — ne sme biti uničena. Socialistično gibanje v Evropi, bo z vsemi svojimi silami delovalo proti separatizmu v Nemčiji.

Zedinili smo se tudi, da ima angleška delavska stranka sklicati približno čez mesec dni novo konferenco. Do takrat bodo vse stranke vpsale svoje predloge glede načrta za novo internacionalno organizacijo.

Prepričan sem, da je večina delegatov obžalovala trmasto držanje Poljakov napram predlogom konference v Jalti. Poljaki so menda nesposobni, prilagoditi se dejstvu, da se bo v povojnem svetu vsekakor rodilo novo razmerje med Rusijo in starejšimi socialistični gibanji na svetu.

To nam je postalo še bolj jasno, ko smo poslušali poročila Norvežanov, kako sijajno se obnašajo v njihovi deželi vojaki rdeče armade. To je v velikem nasprotju z držanjem poljskih socialistov, katerim ni nikdar prišlo na um, da bi napadali Beckovo politiko pobiranja drobtin, ki so padale s Hitlerjeve mize, ko je požiral Čehoslovaško.

Posebno smo pogrešali na tej konferenci socialističnih delegatov iz Amerike, bodisi severne ali južne. To po veliki vlogi, katero je igrala ameriška delegacija na nedavni mednarodni konferenci strokovnih unij v Londonu. Tudi če priznam, da je ameriška socialistična stranka izgubila mnogo svojega vpliva od leta 1933 sem, moram vendar pripomniti, da je malo bolj jasnih dokazov za nezrelost ameriške levice kot ta.

V gospodarski evoluciji vsakega delavskega gibanja pride enkrat trenutek, ko je treba razviti politično filozofijo, ki se bo prilagodila stvarnosti našega čedalje bolj prepletenega sveta, v katerem so vse dežele odvisne druga od druge. Reči moram, da se nam Evropecem vidi ameriški socializem kot popolnoma nerealističen in nestvariteljski. Tudi Political Action Committee (CIO) tega ne more popraviti. Učinkovitost PAC je akoro popolnoma odvisna od kandidatov za predsedniško mesto vsake štiri leta. Hillman in njegovi tovariši so imeli lahko nalogo pri izboru med Rooseveltom in Deweyjem. Toda če bo izbrala med, recimo Calvinom Coolidgeom in konservativnim demokratom, kot je na primer John W. Davis, je težje videti, kaj bo mogel napraviti PAC.

Ne da bi hotel podcenjevati spretnosti PAC in njegove strategije in propagande, moram naglasiti, da je zadnji čas, da se razvije v Zedinjenih državah močna in učinkovita socialistična stranka. — ONA.

General Eaker v Belgradu

Belgrad. (ONA) — Obisk generala Eakerja v Belgradu je bil uraden — vrhovni komandant zračnih sil na sredozemskem bojišču se je prišel uradno zahvaliti maršalu Titu in jugoslovanskemu narodu za "rešitev tisočev ameriških letalcev" v teku zadnjih dveh let.

Presenečeni tujei pa so bili ob tej priliki priče najbolj blesteče družabne prireditve, ki si jo je mogoče zamisliti. Maršal Tito in njegova okolica so ljudje, ki se znajo boriti in vedo, kako prenašati težave in pomanjkanje. Znano pa tudi sprejemati goste kot da so lordi, rojeni za take naloge.

Najprej je bil prirejen sijajen gala-večer z rusko koncertno skupino, v kateri se je nahajala tudi slavna ruska pesalka Lepešinskaja. Občinstvo je bilo navdušeno — in po pravici. To navdušenje je pokazalo, da ima ta narod mnogo smisla za glasbo in ples, in da je bil to najboljši začetek teh slavnosti.

Še bolj sijajen pa je bil sprejem maršala Tita, prirejen isti večer v maršalovi rezidenici. Miza je bila bogato obložena, vodke in rakije ni manjkalo. Potem pa smo poslušali jugoslovanske pesmi, katere je pel izvrsten zbor, občudovali dalmatinske plesalce in izvrsten operni soprano. Pozneje so bili razgovori — vse je bilo pomešano, čuti je bilo vse jezike, rusko, angleško, francosko, češko in druge slovanske jezike. Nekaj časa po odhodu generala Eakerja je maršal Tito povabil goste, naj ostanejo in se zabavajo tako dolgo kot jim drago, poživiljal je svojemu psu in odšel.

Zdaj vsaj vemo, kaj pomeni jugoslovanska gostoljubnost, o kateri so toliko pripovedovali zavezniški letalci ...

Kjer "brat" ali "bratstvo" ni le prazna fraza ... Gornja slika je bila sneta v okolici San Diego, Kalif. Tam je živel s svojo družino Tom Tarpley, član tesarske unije 1226 ADF. Tom je kupil kos zemlje, si postavil šotor, pozneje pa je mislil zgraditi hišo. Prišla pa je smrt in družini iztrgala krušnega očeta. Ko so člani unije izvedeli o usodi te družine, so se organizirali in se prijavili, da ji na koncu tedna zastojno zgrade hišo. Prijavili so se tudi drugi stavbinski delavci. Zdaj prihajajo na "bratsko delo" vsako soboto in nedeljo in družina bo kmalu v novi hiši, katero je videti v ozadju spodnji sliki. Na vrhnji pa delavce, ki imajo svoj "piknik." Svet stavbinskih delavcev je prejel prioriteto in gradbeni material.

SHOULD FARM OWNERS ORGANIZE?

Pri slavnem glasovanju, ki ga je vodila revija Fortune, se je pretežna večina intervjuevanih farmerjev izrekla, da je organizacija dobra stvar za kmetovalce. Riba pokazuje, kako je izpadlo to glasovanje.

RDEČA KOKARDA

Roman iz velike francoske revolucije

STANLEY WEYMAN

(Nadaljevanje)

Namenil sem se, da se ob zatonu solca ukradem iz vasi in jo peš uberem v Millau. Računal sem, da me bodo vaščani, ki jim je bilo znano, da hočem v Nimes, gotovo iskali v tej smeri; upal sem, da dospem zgodaj jutraj v Millau; tam vzamem svojega konja, če mi je župan še vedno tako naklonjen, ter prosto prehodno, s katero pridem po tej ali oni poti v Nimes.

Od kraja mi je bila sreča mila. Tisti, ki bi bil moral paziti name, si je oparil nogo in je stokaje odkrevljal domov, ne da bi pomislil name in na svoj posel. Minuto kasneje je neki sosed poklical krmarico venkaj in točno ob tisti uri, ki bi si jo bil sam izbral, sem bil sam. Toda izgubiti nisem smel niti minute. Neutegoma sem si ogrnil plašč, vzela svojo samokresna z mize, na kateri so ju bili pustili, naložil si v žep nekaj živin in se skozi dvorišče ukral iz krčme. Pes čuvaj me je že poznal in je samo z repom pomikal, ko sem šel mimo njena. Oprezno sem se plazil za hišami in v dveh minutah dospel na cesto v Millau, kjer sem bil sam in svoboden.

Čprav se je bilo že znočilo, vendar še ni bilo povsem tema. Boječ se, da me ne bi kdo videl, sem hitel dalje, vznemirjeno opreza je v mrak, ki se je širil pred menoj, za menoj in okoli mene. Nekaj minut je bil ta strah vse, česar sem se zavedal; naposled pa mi je poslednja vaška luč že izginila izpred oči, noč in neskončna tiho gora sta se strnili nad menoj in moreče čustvo samote mi je leglo na dušo. Deniza je bila v Nimesu, jaz pa sem odhajal v nasprotno smer; kaj vse se je utegnilo zgoditi in zabraniti, da se za časa vrnem k njej! Do mojega prihoda je bila na milost in nemilost v oblasti matere in bratov; vse rodbinske tradicije, vsi predsodki spodobnosti in vsa načela njene vzgoje so se združevala zoper tisto, po čemer sem hrepenel. Ali se ne bodo okoristili s sedanji zmešnjavami in oddali njene roke, preden se zopet vidiva? Ali tudi če ne bi storil tega, kakšna usoda je bila namenjena mladi deklici sredi pripravljajoče se državljanske vojne, o kateri so mi seljaki namigovali tako strašne stvari?

Te misli so me izpodbadale k čedalje večji naglici; ko pa sem bil prehodil prvo miljo, mi je udarilo na uho trdo peketanje konjskih kopit po kameniti cesti. Ker mi je prihajal ta glas naproti, sem se vrgel za cesto in se potuhnil, da bi spustil potnika mimo sebe. Zdelo se mi je, da razločim dir treh konj; ko pa sem zagledal nejasne očrte jezdecov, sem videl, da sta samo dva.

Najbrže sem se nekoliko preveč vzdignil, da bi ju bolje videl. Vsekako nisem pomislil na konja, izmed katerih je eden nenadoma odskočil, ko je pridiral mimo mene. Le malo je manjkalo, da ni pri tem vrgel jezdec s sebe; a ta je mahoma ukrotil svojo žival in jo pognal proti meni, preden sem se utegnil umakniti. Niti ganiti se nisem upal, da se bi ne izdal, toda moja opreznost je bila zama, zakaj jezdečeve oči so bile že ujele mojo postavbo.

"Hej!" je kričnil. "Kdo ste, da se potuhujete ob cesti in plašite konje poštenim ljudem? Govorite, če ne..."

A v tem sem ga že pograbil za uздо.

"Gospod de Geol!" sem vzkliknil in srce mi je jelo razbijati kakor iz uma.

"Nazaj!" je kričnil, vrtaje z očmi v temo, ker ni spoznal mojega glasu. "Kdo ste? Kdo je tu?"

"Jaz sem: vikont de Saux," sem odvrnil z iskreno radostjo.

"Kaj? Vi, prijatelj?" je vzkliknil z glasom

brezmejnega začudenja. "Mislim sem, da ste že delj ko deset dni v Nimesu. Vašega konja imava s seboj."

"Moje konja! S seboj ga imata!"

"Menda. Tale vaš dobri prijatelj ga vodi iz Millaua. A kaj ste delali med tem? In kaj delate tu?" je dodal nezaupno.

"Izgubil sem potno listino. Froment mi jo je ukradel."

Zažvižgal je.

"In v Villeraugesu so me zadržali," sem nadaljeval. "Ves ta čas sem bil tam."

"A, a!" je rekel suho. "Zdaj vidite, gospod vikont, kaj se pravi potovati v slabi družbi. Kakor sodim, ste nočoj..."

"Odločil sem se, da jo popiham," sem povedal naravnost. "Toda vi... — mislim sem, da ste že zdavnaj minili ta kraj."

"Ne," je dejal. "Zadržan sem bil. A ker sva se našla, vam svetujem, da zajašete konja in se vrnete z menoj."

"Ničesar si bolj ne želim," sem rekel živahno. "Vi jim boste vsaj lahko povedali, kdo sem."

"Jaz?" je odvrnil. "Nikakor ne. Saj ne vem, kdo ste prav za prav. Vem samo, da sami trdite, da ste gospod de Saux."

Kakor da je treščilo vame, sem stal nekaj trenutkov na mestu in strmel vanj v temi. A tedajci sem začul drugi glas:

"Ne bojte se, gospod vikont, jaz sem porok za vas."

Zdrznil sem se.

"Za Boga!" sem vzkliknil trepetaje. "Kdo govori?"

"Jaz Buton. Vašega konja vodim, gospod vikont."

In res: drugi jezdec je bil kovač Buton — kapetan Buton, član odseka.

To srečanje je končalo moje stiske. Ko smo čez deset minut prijahali v vas, je odsek, prepričan po izkazih, ki jih je imel Buton s seboj, takoj odobril njegova pojasnila in ni več ugovarjal mojemu odhodu. Čez dvanaest ur je trojica, ki se je bila našla po toli čudnem naključju, srečno prispela v Sumene. Spali smo v Sauvau; nato smo pustili mrzlo gorovje za seboj in krenili nizdol v solčno dolino Rhone. Ves dan smo jahali po dehtečem ozračju obdelanih njiv, cvetočih vrhov in maslinovih gajev: beli cestni prah, bele hiše in bele skale okoli nas so pričale, da smo na jugu. Nekaj pred zatonom solca smo zagledali v daljavi Nimes in smo z radostnim srcem pozdravili konec poti, ki je bila zame tako polna razburjenj in doživljanj.

DEVETNAJSTO POGLAVJE

V Nimesu

Čitatelj mi bo rad verjel, da sem zrl na mesto z nemajhnim nemirom. Tega, kar sem bil slišal v Villeraugesu, in tega, kar je spotoma dodal gospod de Geol, je bilo dovolj, da sem razumel, da se bo tu, med maslinovimi gaji in belimi cestami solčnega juga, odločila usoda vsega naroda.

Do tistega trenutka val revolucije še ni bil zadel ob resno oviro. Kralj, plemstvo in vse druge najtežje ovire so se bile zrušile pred njim; vprašanje bilo samo, kako se bo držal tretji steber — katoliška cerkev. Baš tukaj, v dolini Rhone, kjer je imela cerkev še obilo moči, so bile prilike najbolj ugodne načrtom zanešnjaka Fromenta. Odtod je utegnil bruhniti plamen, ki naj bi zapalil Francijo; požar, ki naj bi z neukroteno silo zajel v svoj ognjeni krog Vendejo, Bretanjo, obalne pokrajine na severu in prej ko mogoče tudi Pariz.

(Dalje prihodnjič.)

Spomini Krištofovega Pepčka

Jošip Suchy

Cirkuški pajaci

(Nadaljevanje.)

Ko je odšel laški cirkus, smo si ustanovili lastnega. Moja stara mama je med drugim imela v hlevu konja, ki mu je bilo ime Miško. Šestnajst let je bil že star in silo miren in dostojanstven, kakor se to pač spodobi za izkušnega konja. Meni je bil posebno naklonjen, ker sem mu prinašal slakordja in v žganje namočenega kruha. Naš Sultan, velik kodrast pes z ogromno betico in s ponižno prosičimi očmi je bil naš nadaljnji zaveznik. A druga žival v hlevu je bila tako in tako že znana. Trščanov muček in kuža ter moja veriverica so si bili med seboj prav tako vdani prijatelji kakor njihovi gospodarji.

Prvo procesijo smo privedli prihodnji terek. Na ta dan je imela stara mama dela čez glavo. Jaz sem se zmuznil v hlev, potegnil Miška na prosto, osvobodil Sultana verige in nas troje je mahnilo na kamniški prod

ob bregu Bistrice. Tam so nas čakali drugovi s svojimi živalmi. Na Miška sem sedel jaz, na glavi mi je čepela veriverica, na Sultanovem hrbtu je jahal Trščanov muček in na vozičku, v katerega je bil vprežen Sultan, je sedel naš kuček.

Tako smo jo udarili preko brvi v perdmestje in odtod v mesto. Da smo bili našemljeni prav po cirkuško, je umevno. Sila radovednega občinstva se je gnetlo okrog nas. Sprva so mislili, da smo odposlanci novega cirkusa. Pa je moral šment prinesiti vprav mojega strica, ki je spoznal Miška in ga poklical po imenu. Konj je zdriljal napram njemu ravno v trenutku, ko se jaz tega nisem nadejal. Posledica je bila splošna zmešnjava, zakaj Sultan jo je tudi ubral za Miškom in mi drugi smo se — valjali v cestnem prahu. Skodoželjno so nas namlitali purgarji. Bog jim daj vse dobro na onem svetu!

Kajetan in paradižniki

Omenil sem že neke drugod, da smo purgarski sinovi: Sveščev, Terščanovi, Fuks in jaz imeli ekstraštund pri frančiškanih. Tudi to vam utegne biti znano, da smo celo pobožnim patrom znali zmešati štrono.

Nekoč se nam je na potu v ekstraštund pridružil sošolec iz nasprotnega tabora, Kajetan, poznejši dohtar Smola, kakor so ga klicali. Že smo mu razkazali ves samostan, predstavili smo ga tudi vratarju, ki je imel kruh pod ključem ter ga delil vsakomur, kdor si ga je le pozelel, in smo naposled dospeli na razsežni samostanski vrt.

Tu smo mu razkazali naše minomete v teoriji in praksi, obrabli po drevesih jabolka in hrustle ter prišli naposled pred rastlinjak.

Le-tu so v vsej svoji zrelosti mamili oči lepi, skrajno debeli paradižniki.

Kajetan doslej še ni videl tega sadeža. Natvezli smo mu, da je to meksikansko sadje, zelo dobro, okusno in sladko — in za nas prepovedan sad. Kajetanu so se kar oči bliskale in skoraj silno je požiral slino. Terščanov Pepek se je zdajci oprežno ozrl, dali ga ne vidi kak pater,

TABLES ARE TURNED ON THESE NAZI WAR PRISONERS

A DRAMATIC MOMENT is pictured as Polish soldiers (left), taken captive in Poland by the Nazis, stand facing their former captors, now prisoners of the U.S. Ninth Army in Garzweiler, Germany. The German troops were members of the Home Guard defending the town. Signal Corps Radiophoto.

ter odtrgal paradižnik. "Na", je dal Kajetanu, "poskusi!"

Kajetan je pohlepno ugriznil v paradižnik, ga nekaj časa mečkal, ustil ter se pačil v lice, kakor da bi imel usta polna glist. Nekaj sadu je že poromalo v njegov želodec, dočim je ostanek naposled izbruhnil iz sebe.

Neznansko se je stogotil ter nas v divjem diru zapustil.

Drugi dan smo imeli na Kajetanov bojni klic junaški spopad na dekanovem travniku.

Na Zalah

Na Malem gradu je odjeknil zadnji bim bim mrtvaškega zvona. Ljudje so se križali ter s pobožnim "Bog mu daj večni mir in pokoj" ali "Bog jej daj dobro!" čakali vse dotlej, dokler ni bilo konec klenkanju. Radovednost se je vsakomur čitala na obrazu. Kdo je umrl, so ugibali stari in mladi.

Če je opoldne zapel veliki zvon farne cerkve na Šutni, smo že vedeli, da se je od nas poslovil član imovitejše družine. In če je zvonjenje farne cerkve, kateremu je kakor v dialogu odgovarjalo pritrkavanje iz lin frančiškanske in morebiti še žalske cerkve, trajalo skoraj pol ure, se je že zbrala gruča žensk pod farinim zvonikom ter čakala na prihod mežnarja. "Oh, kaj res, ja, za božjo voljo, kaj mu je neki bilo, saj sem ga še večeraj videla. Ti moj Bog! Človek res nikdar ne ve, kdaj in kje ga čaka smrt. To bo pa lep pogreb!"

Premislil je bogatin. Krsto zanj so naročili v Ljubljani, zakaj kovinskih tedaj še niso izdelovali v Kamniku, kjer so poznali zgolj truge, ki jih je točno po životni meri mrtvecu mojstrsko ustrojil mojster Grogova vulgo Cimperman tam pod Zaprnicami.

Veterajnariji so ves dan vežbali "habt acht, zum Gebet" in ognjegasci so šarili po ulicah, da se je marsikdo kar ustrašil: Ježeš, kje pa gori?

Dva dni pozneje se je po strmi poti na Žale premikal tužni sprevod. Tudi mi šolarji smo bili vmes. Silili smo iz vrst, ko se je oglasil veteranski boben, ki je bil prevlečen s črnim protom, da so nas morali pri vsakem udarcu na boben naganjati nazaj v vrsto.

"MADE IN AMERICA"—Many of Europe's tiny victims of war, as well as their grown-up counterparts, are clothed with garments knitted and sewn by American Red Cross volunteers. From workrooms in the United States they are shipped to war-stricken populations in 29 European nations.

Pred vhodom na britof so stali vsi kamniški berači, privilegirani, namreč oni, ki so stanovali v ubožnici, in nepriviligirani, oni, ki so prosjačili po mestu ob petkih in svetkih ter niso imeli stalnega bivališča, in čakali, da se pojavijo pri vходу gospod, ki imajo pogreb "čez". Za en zeksar na osebo se je takrat že izplačala pot na pokopališče.

Mi učenci smo pa po svoje prišli na račun. Ko so odšli veterajnariji in gasilci, smo jo udarli za njimi, da se je stari Ožba, ki je bil nad dva metra dolg — prijazen mu spomin! — kar kričvil od samega nevoljnega obračanja in krotanja neugnane šolske mladecni.

Zlati časi!

Nevihta

"Ježeš, križ božji!", so se križale ženske, če se je zabliskalo tam za Kriško goro in je takoj na to udarila strela ter je strašno odmeval grom po hribih in dolinah.

Neurje, ki se je pojavljalo v tistih časih v kamniški kotlini, je bilo vse drugače silno nego dandanes. Tistih okroglih bliskov, ki so trenutno na nebū zasijali kot velike ognjene kepe v podobi solca, iz katerih so na vse strani pršile strele, nisem nikjer več videl.

In lilo je, da je po klanecu na Šutno in na drugo stran v mesto drl hudournik, ki je trenutno spahlnil prašno ali blatno cesto.

Tako vreme je bilo za nas kamniške pobaline kakor za nalašč naročeno. Zbrali smo se zgóraj na klanecu, kjer smo vsak svoj papirnati ali celo leseni čolnček izročili deroči vodi ter jo ubrali za njim. Za silno deževje, ki nas je hipoma premočilo do kože, se ni zmenil nihče in nihče se ni ustrašil, če je ta ali drugi s trebuhom tebebln na cesto v vodo, da je kar škropilo.

Ženske so se pa togotile na nas "Boste šli, pamži, Boga se bojte, ali ne vidite, kako se krega nad vami. Križ božji!"

Kje najdes danes ob taki hudi uri paglavce na cesti!

Snežni zameti

Tako okoli božiča smo tiste čase imeli vedno obilo snega. Božič brez snega in brez jasilc, to je bilo za nas neumljivo. V poznejših letih sem doživel več

božičev brez snega in brez jasilc.

Snežinke tistih časov so zalegle za tri današnje. Ni čuda, če je v dveh urah zapadlo snega za pol metra.

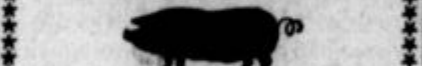
Tedaj smo pa že vedeli, da nas čaka nova burka. Iz Ljubljane je namreč proti poldnevu prišla cela karavana snežnih plugov. V vsakega je bilo vpreženih kar po deset parov konj. Za obtežilo je bilo na plugih nagrmadeno kamenje.

Da so nam vozniki radovoljno dovolili sesti na plug, je samo po sebi umevno. — Se niso bili plugi v mestu, je bila na njih že razvrščena vsa tedanja kamniška mladina, na čelu jim navihanci: Svešček, Trščanov dva, Fuks in moja malenkost.

Marsikoga je sneg, ki ga je plug odmetaval na desno in na levo, zasul, da so se izpod sne-

Ekstra Red Points!

ZA EN EKSTRA CHOP!

Ekstra točke morejo mnogo pomagati. Dobite dve redči točki za vsak funt porabljenega masla, ki jo izročite. Še dalje hranite porabljenega masla za Bojno Fronto!

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vas enako, za člana ali nečlane \$6.00 za eno letno naročnino. Ker vsi člani še plačajo pri ansementu \$1.25 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vroka, reči, da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vala lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral listi član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj zamenjati upravnistvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravnistvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrav. dravne in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$7.50
1 tednik in 4.90	1 tednik in 6.50
2 tednika in 3.00	2 tednika in 5.10
3 tednike in 2.40	3 tednike in 3.90
4 tednike in 1.20	4 tednike in 2.70
5 tednikov in nič	5 tednikov in 1.50

Za Evropo je \$9.00

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto. List, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ, 2657 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo polijam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družina št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družina št. _____
3. _____ Čl. družina št. _____
4. _____ Čl. družina št. _____
5. _____ Čl. družina št. _____

Mesto _____ Driava _____
Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐